

Зав'ялова Є. С.

магістрант кафедри економіки, права та управління бізнесом

Янковий О. Г.

д-р екон. наук, професор

Одеського національного економічного університету

м. Одеса, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

В сучасних ринкових умовах розвитку світової економіки передовими є ті країни, які розвивають інноваційні галузі промисловості, зокрема й фармацевтику. Сьогодні українська фармацевтична індустрія – швидкозростаюча інноваційна галузь, яка займає провідну позицію в економіці країни, оскільки є досить важливою складовою національного ринку і певним чином визначає національну і оборонну безпеку країни, тому виникає необхідність визначення тенденцій її розвитку.

Згідно з даними Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, станом на 2020 р., 115 компаній мають ліцензію на виробництво лікарських засобів [1]. У 2019 р., 8 з 15 провідних компаній на ринку за обсягами продажів мали українське походження. Серед них найбільші місцеві компанії: Фармак, Корпорація Артеріум, Дарниця, Київський Вітамінний Завод, які збільшують частку високотехнологічної продукції, що відповідає міжнародним стандартам [2].

За статистичними даними, за 2019 р. вітчизняний фармацевтичний ринок зріс на 20% в доларовому вираженні, тоді як темп приросту світового фармацевтичного ринку становив 4,5%. Таким чином, український ринок вже третій рік поспіль показує позитивну динаміку [3]. Появі цієї тенденції посприяв кризовий період, коли скорочення платоспроможності населення призводило до переорієнтації з дорогих на дешевші препарати, представлені українськими виробниками. Також фактором зростання стало збільшення

потужності конкуренції серед виробників генеричних препаратів (непатентованих лікарських препаратів, які є відтворенням оригінального препарату), так як генерики набагато дешевші від оригінальних препаратів, ринок збуту для них істотно ширший. Але спостерігається тенденція переорієнтації від виробництва генеричних препаратів на створення оригінальних препаратів з метою збільшення своєї частки реалізації продукції як на внутрішньому ринку так і на зовнішньому.

Роздрібний сегмент фармацевтичної галузі України відіграє головну роль у фармацевтичному забезпеченні населення. Так, майже 90 % продажів припадає на цей сегмент, частка якого зросла з 86,2 % у 2013 р. до 90,9 % у 2019 р. [2].

За даними Державної служби статистики України, в 2019 р. обсяг виробництва та обсяг продажу фармацевтичної продукції склав 46,43 тис. т та 78275 млн. грн. відповідно [4]. Зокрема, у порівнянні з 2018 р. в 2019 р. обсяг продажу фармацевтичної продукції збільшився на 12 798 млн. грн. (або на 19,6 %) і якщо загалом спостерігати динаміку з 2011 р., то прослідковується чітке зростання даного показника (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги продажу фармацевтичної продукції за 2011-2019 рр., млн. грн.

Роки	Фармацевтична продукція, млн. грн.	Темп росту, %	
		ланцюгові	базисні
2011	22408	-	-
2012	25496	113,78	113,78
2013	28722	112,65	128,18
2014	31929	111,17	142,49
2015	40600	127,16	181,19
2016	48734	120,03	217,48
2017	55226	113,32	246,46
2018	65477	118,56	292,20
2019	78275	119,55	349,32

Джерело: розраховано авторами за даними [4]

На основі даних за 2011-2019 рр., які наведені в табл. 1, побудуємо трендову модель і точковий прогноз продажу фармацевтичної продукції на

2020-2022 рр. з метою визначення тенденцій розвитку фармацевтичної галузі України (рис. 1).

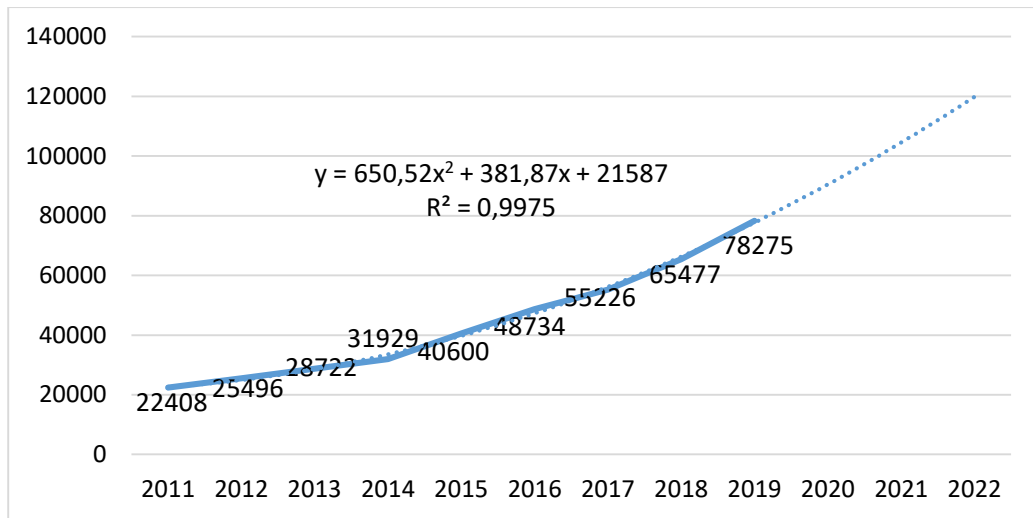

Рис. 1. Лінія тренду і точковий прогноз обсягу продажів фармацевтичної продукції в Україні на 2020-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено авторами за даними [4]

Обсяг продажу фармацевтичної продукції апроксимується поліноміальною функцією $Y = 650,52x^2 + 381,87x + 21587$. Побудований лінійний тренд забезпечує найвище значення коефіцієнту детермінації ($R^2 = 0,9975$), тобто модель описує 99,75 % варіації емпіричних даних.

Точкові прогнози знаходяться на базі рівняння тренду шляхом підстановки замість x майбутнього значення фактора часу $x = N + L$, яке відповідає періоду попередження L . Тоді для побудованого поліноміального тренду точковий прогноз буде мати наступний вид: $\hat{Y}_{N+L} = a_0 + a_1(N + L) + a_2(N + L)^2$. Звідси випливає, що точковий прогноз обсягу продажу фармацевтичної продукції на 2020, 2021 та 2022 років складає 90457,7 млн. грн., 104500,49 млн. грн., 119844,32 млн. грн. відповідно. Хоча на графіку можна наочно побачити стрімке зростання обсягів продажу фармацевтичної продукції, але такий прогноз є не досить надійним, так як не враховує багато важливих економічних, демографічних та інших факторів.

Важливим фактором росту обсягів продажів фармацевтичної продукції стало збільшення кількості споживаних ліків в останні роки, що обумовлено

тенденцією старіння населення, змінами в клінічних практиках, збільшенням поширеності хронічних захворювань та погіршенням екологічних умов.

Оскільки Україна є імпортозалежною від сировини та готових лікарських засобів, то під час пандемії COVID-19 стало відчутно як деякі країни заборонили експорт своєї фармацевтичної продукції та субстанцій, щоб покрити необхідну потребу в медикаментах на своєму внутрішньому ринку. Тому для України виникає необхідність реалізації стратегії імпортозаміщення сировини вітчизняними фармацевтичними виробниками шляхом нарощення власних досліджень та розробок (за рахунок зовнішніх та внутрішніх інвестицій).

Розрахований точковий прогноз вирізняється високою точністю та мінімальною достовірністю. У практиці прогнозування економічних показників на основі точкового прогнозу будують інтервальний прогноз у вигляді двох чисел – нижньої і верхньої границь довірчого інтервалу із заздалегідь заданою вірогідністю попадання в нього фактичного значення Y_{N+L} . Границі довірчого інтервалу прогнозу розраховуються за такою загальною схемою: $\hat{Y}_{N+L} \pm \Delta$ [5, с. 22].

За допомогою програмного забезпечення *STATISTICA* були побудовані 95-відсоткові довірчі інтервали прогнозу обсягів продажів фармацевтичної продукції в Україні на 2020-2022 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Точкові та 95-відсоткові інтервальні прогнози обсягів продажу фармацевтичної продукції в Україні на 2020-2022 рр.

Рік	Нижня границя довірчого інтервалу прогнозу, млн. грн.	Точковий прогноз, млн. грн.	Верхня границя довірчого інтервалу прогнозу, млн. грн.
2020	70910,18	90457,7	86153,15
2021	76572,00	104500,49	94265,47
2022	82200,8	119844,32	102410,8

Джерело: розраховано та складено авторами

Розрахунки, наведені в табл. 2, свідчать про тенденцію до поступового зростання обсягу продажів фармацевтичної продукції в Україні.

Через вплив пандемії суспільство побачило наскільки важливо реформувати галузь охорони здоров'я, в тому числі, наскільки потрібні власні розробки лікарських препаратів. Так як, деякі країни заборонили постачання життєво важливих ліків до ряду країн, виникає необхідність підтримки своїх національних виробників лікарських засобів як це практикують в інших країнах, тому що вони істотно наповнюють державний бюджет, створюють і підтримують робочі місця, розвивають науку, експортний потенціал, зміцнюють позиції держави на міжнародній арені, що є фундаментом економіки. Тому тенденції розвитку фармацевтичної галузі безпосередньо залежать від сприятливого клімату для бізнесу, який буде створений урядом в ході реформування українського законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. URL: <http://dls.gov.ua/>
2. Фармацевтичний ринок України в 2019 році: звіт URL: <http://upharmac.com/ua/news/221-ukraine-pharmaceutical-country-report-2019/>
3. Регулювання фармацевтичного ринку: український сценарій. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/analitycs/193230_regulyuvannya-farmatsevtichnogo-rinku-ukranskiy-stsenary
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Янковий О. Г. Математико-статистичні методи і моделі в управлінні підприємством: навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, Ротапринт, 2014. 250 с.